

Ανήλικοι πρόσφυγες: Οι δράσεις της Ομάδας Τραύματος του ΙΕΘΣ

Α. Καλαντζή – Αζίζι, Θ. Αναστασίου, Δ. Στριγγάρη, Α. Βλασσοπούλου, Χ. Βαρβέρη
Ομάδα Τραύματος, ΙΕΘΣ, ΕΓΣΣ

Το ψυχολογικό τραύμα παιδιών και εφήβων που οφείλεται σε πολέμους προκαλεί το έντονο ενδιαφέρον των ειδικών, κυρίως κατά τα τελευταία χρόνια όπου το 50% των προσφύγων αποτελείται από αυτόν τον πληθυσμό. Είναι ευρέως γνωστό ότι ένα μεγάλο ποσοστό εξ αυτών υποφέρουν από ψυχικές διαταραχές (Vostanis P. 2016, Hebebrand J. et al 2016), όπως μετατραυματική διαταραχή στρες, κατάθλιψη και σοβαρές αγχώδεις διαταραχές. Το **Τμήμα Θεραπειών Παιδιών και Εφήβων** και συγκεκριμένα η **Ομάδα Τραύματος**, θέλοντας να συνδράμει σε θέματα ψυχικής υγείας ανήλικων μεταναστών, δρομολόγησε μια σειρά δράσεων.

Η πρώτη δράση αφορά ένα on-line προληπτικό εγχειρίδιο: «**Το παιδί και η απελευθέρωσή του από τον πολύ μεγάλο φόβο**», το οποίο είναι ένα εικονογραφημένο βιβλίο ψυχοεκπαίδευσης και αυτοβοήθειας για γονείς και παιδιά που εκποτίστηκαν από τη χώρα τους λόγω πολέμου και χρησιμοποιείται πλέον από όσους φροντίζουν παιδιά πρόσφυγες αλλά και εκπαιδευτικούς. Είναι διαθέσιμο έως τώρα σε 10 γλώσσες (www.susannestein.de). Αυτό το πρόγραμμα μεταφράστηκε και εφαρμόστηκε σε ένα μικρό δείγμα παιδιών/ εφήβων (N=6) Αφγανικής καταγωγής, το καλοκαίρι του 2016 (καταυλισμός προσφύγων Αγ. Ανδρέα, Νέα Μάκρη) (Kalantzi – Azizi & Th. Anastasiou 2017). Από την αξιολόγηση των ευρημάτων συμπεραίνουμε ότι υπάρχουν ενδείξεις για τον προληπτικό χαρακτήρα του υλικού. Ήδη έχουν ξεκινήσει εκπαιδευτικά εργαστήρια σε φορείς/δομές προσφύγων με στόχο να γίνει αυτό το on-line πρόγραμμα ευρύτερα γνωστό (Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, ΜΚΟ Βαβέλ, Κέντρο Πρόληψης «Αθηνά» του Δήμου Αθηναίων κ.α.) όπως και παρουσιάσεις σε συνέδρια, πανεπιστήμια κ.α.

Η δεύτερη δράση αφορά τη μετάφραση ενός αυστριακού παραμυθιού «**Το μικρό Εγώ είμαι Εγώ**» της Mira Lobe, το οποίο κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Τόπος και ΙΕΘΣ σε τετράγλωσση μορφή (ελληνικά, γερμανικά, φαρσί και αραβικά). "Το μικρό ΕΓΩ είμαι ΕΓΩ" απευθύνεται σε όλα τα παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας, διευκολύνοντας τις διεργασίες διαμόρφωσης της εικόνας του εαυτού (ταυτότητα) και της αυτοπεποίθησης. Εκτός αυτού υποστηρίζει διαδικασίες ένταξης/προσαρμογής παιδιών προσφύγων στο κοινό νηπιαγωγείο και στις πρώτες τάξεις του δημοτικού. Παράλληλα, προάγει την πολυπολιτισμική ενσυναίσθηση και αναγνώριση/αποδοχή της διαφορετικότητας για όλα τα παιδιά αυτών των ηλικιών.

Η τρίτη δράση αφορά τη βιβλιογραφική ενημέρωση σχετικά με **γνωσιο-συμπεριφοριστικά προγράμματα** που στοχεύουν στη διευκόλυνση των διαδικασιών συμπερίληψης παιδιών/εφήβων προσφύγων στο κοινό σχολείο. Με αφορμή τη μελέτη της έρευνας των Tyrer & Fazel (2014), έγιναν ορατές κάποιες από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά πρόσφυγες πριν και μετά την άφιξή τους στη χώρα υποδοχής και κατ'επέκταση η συμβολή αυτών στην ανάπτυξη σοβαρών ψυχολογικών δυσκολιών. Τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα των παρεμβάσεων της ΓΣΘ σε αυτό τον πληθυσμό, δίνουν το έναυσμα για μια λεπτομερέστερη αναζήτηση ΓΣ προγραμμάτων πρόληψης και ενίσχυσης των διεργασιών ένταξης σε παιδιά και εφήβους πρόσφυγες στο σχολείο. Το ομαδικό πρόγραμμα «**Friends**» των Barrett et al. (2000), που στοχεύει στην πρωτογενή πρόληψη των αγχώδων διαταραχών και το οποίο εφαρμόστηκε σε παιδιά πρόσφυγες στην Αυστραλία, θεωρείται ένα παράδειγμα αποτελεσματικής παρέμβασης. Το **ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα «Τα Φιλαράκια»** (2009) που είναι βασισμένο στις αρχές και τεχνικές του προγράμματος «Friends» για προβλήματα άγχους, εφαρμόστηκε στην Ελλάδα το 2013 από 23 εκπαιδευτικούς και σχολικούς ψυχολόγους πρωτοβάθμιας

εκπαίδευσης, από το Κέντρο Ημέρας «Βαβέλ». Επίσης, προγράμματα που εφαρμόστηκαν σε πληθυσμό παιδιών-μαθητών σχολείων που είχαν βιώσει περιστατικά βίας και τραυματικών εμπειριών, μπορούν να χρησιμεύσουν για το σχεδιασμό προγραμμάτων για παιδιά και έφηβους πρόσφυγες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η **Γνωσιο-συμπεριφοριστική Παρέμβαση για το τραύμα στα σχολεία (Cognitive Behavioral Intervention for Trauma in Schools, CBITS)** των Stein & Kataoka (2003), για παιδιά ευάλωτα στην ανάπτυξη διαταραχής μετατραυματικού στρες και κατάθλιψης. Η Ομάδα Τραύματος διαμόρφωσε ένα ψυχοκοινωνικό υποστηρικτικό πρόγραμμα για παιδιά πρόσφυγες, βασισμένο στις αρχές και τη δομή των παραπάνω προγραμμάτων και ευελπιστεί στη δυνατότητα υλοποίησης του στο σχολείο.

Η τελευταία δράση αφορά στην **Εστιασμένη στο Τραύμα γνωσιο-συμπεριφοριστική θεραπεία (TF-CBT: Trauma-focused CBT)** (Cohen et al, 2006) που έχει προσαρμοστεί στις ιδιαίτερες ψυχολογικές ανάγκες ασυνόδευτων εφήβων προσφύγων με διάγνωση μετατραυματικού στρες (Unterhitzberger & Rosner, 2016). Πρόκειται για ολοκληρωμένο θεραπευτικό μοντέλο, 12-18 συνεδριών. Στα πλαίσια των διπλωματικών εργασιών του ΙΕΘΣ, ξεκίνησε η εμπειρική τεκμηρίωση και πιλοτική εφαρμογή αυτού του θεραπευτικού προγράμματος σε ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες με διάγνωση ΜΔΣ, στη ΜΚΟ Praksis και σε συνεργασία με το Καθολικό Παν/μιο Eichstätt-Ingolstadt της Γερμανίας. Λαμβάνοντας υπόψη το κενό στην επιλογή και χρήση συγκεκριμένων θεραπευτικών προγραμμάτων στην Ελλάδα, ευελπιστούμε το ΙΕΘΣ να παρέχει επιστημονικά τεκμηριωμένη γνώση σε σύντομο χρονικό διάστημα ώστε να μπορέσουν να εκπαιδευτούν κατάλληλα ψυχοθεραπευτές που δουλεύουν με ψυχικά βεβαρημένους νεαρούς πρόσφυγες.

(e-mail επικοινωνίας:
theodanastasiou@gmail.com)

